

Sygn. akt IV U 601/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 czerwca 2019r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSO Katarzyna Antoniak
Protokolant	st.sekr.sąd. Dorota Malewicka

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 27 maja 2019r. w S.

odwołania A. D.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 3 lipca 2018r. Nr (...)

w sprawie A. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym

I. zmienia zaskarżoną decyzją i ustala, że w okresie od 1 marca 2000r. do 1 lipca 2011r. A. D. nie podlegała obowiązkowo jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu,

II. przyznaje i nakazuje wypłacić z sum Skarbu Państwa (kasa Sądu Okręgowego w Siedlcach) na rzecz adwokata T. S. kwotę 110,70 (sto dziesięć złotych siedemdziesiąt groszy), w tym podatek od towarów i usług, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu na rzecz A. D..

Sygn. akt: IV U 601/18 **UZASADNIENIE**

Decyzją z 3 lipca 2018r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S., działając na podstawie art.83 ust.1 pkt 1, art.68 ust.1 pkt 1 lit.a, art.6 ust.1 pkt 5, art.12 ust.1, art.13 pkt 4 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych stwierdził, że A. D. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie od 1 marca 2000r. do 1 lipca 2011r. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. W uzasadnieniu decyzji organ rentowy wskazał, że w wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalił, iż w okresie od 1 marca 2000r. do 1 lipca 2011r. A. D. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą, jednakże z tytułu prowadzenia działalności nie zgłosiła się do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Organ rentowy wskazał ponadto, że w drodze informacji przekazanej przez Placówkę Terenową Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w M. ustalił, iż w okresie od 1 lipca 2001r. do 2 listopada 2015r. A. D. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik prowadzący działalność rolniczą, jednakże brak informacji, aby podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników jako rolnik prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą. W tych okolicznościach, od 1 marca 2000r. do 1 lipca

2011r. A. D. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą (decyzja z 3 lipca 2018r. k.14-15 akt organu rentowego).

Odwołanie od w/w decyzji złożyła A. D. wnosząc o jej zmianę i ustalenie, że w spornym okresie nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność. W uzasadnieniu stanowiska ubezpieczona wskazała, że fakt prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej zgłosiła we właściwej gminie. Nie wiedziała natomiast o konieczności dokonania zgłoszenia w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych. Obecnie wydana decyzja, po wielu latach od zakończenia prowadzenia działalności, ma daleko idące skutki dla ubezpieczonej, gdyż może pozbawić jej prawa do emerytury zarówno z ZUS-u, jak i KRUS-u. Ubezpieczona wskazała ponadto, że dochody z działalności nie przekraczały 100 złotych miesięcznie. Okoliczności te przemawiają za zmianą zaskarżonej decyzji (odwołanie k.2 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie od ubezpieczonej na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych wskazując na argumentację podniesioną w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji (odpowiedź organu rentowego na odwołanie k.8-9 akt sprawy).

Sąd ustalił, co następuje:

Ubezpieczona A. D. w okresie od 1 marca 2000r. do 1 lipca 2011r. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą w formie sklepiku uczniowskiego. Z tytułu działalności ubezpieczona zgłosiła się jako podatnik do Urzędu Skarbowego w M. i co roku – na przestrzeni lat 2000-2011 – składała zeznania podatkowe wykazując przychód. Działalność gospodarcza ubezpieczonej podlegała opodatkowaniu w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych (pismo Naczelnika Urzędu Skarbowego w M. z 22 maja 2018r. k.9 akt organu rentowego, zeznania ubezpieczonej k.58v akt sprawy).

Ubezpieczona była właścicielką nieruchomości rolnych położonych w miejscowości A. gmina D. i w okresie od 1 stycznia 1988r. do 31 grudnia 1989r., a następnie nieprzerwanie w okresie od 1 lipca 1991r. do 2 listopada 2015r. podlegała jako rolnik ubezpieczeniu społecznemu rolników (zaświadczenie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Rolników Placówki Terenowej w M. z 26 stycznia 2015r. k.13 akt organu rentowego oraz zaświadczenie tej Placówki z 23 maja 2018r. k.8 akt organu rentowego). W okresie przed 1 lipca 2001r. ubezpieczona podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w ramach Oddziału Regionalnego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w W.. Od 1 lipca 2001r., w związku z ustaleniem, że położenie gospodarstwa rolnego wyznacza właściwość terytorialną Placówki Terenowej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego w M., ubezpieczona została objęta ubezpieczeniem społecznym rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego przez Prezesa KRSUS (upoważnionego pracownika) w ramach działania Placówki Terenowej w M. (decyzja z 6 czerwca 2001r. o objęciu A. D. ubezpieczeniem społecznym rolników od 1 lipca 2001r. k.28 akt KRUS Placówki Terenowej w M.). Upřednio w decyzji z 30 maja 2001r. wydanej przez Prezesa KRUS (upoważnionego pracownika) w ramach działania Oddziału Regionalnego KRUS w W. stwierdzono ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w odniesieniu do A. D. od 1 lipca 2001r. w związku z ustaleniem właściwości terytorialnej innej placówki KRUS (decyzja z 30 maja 2001r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników od 1 lipca 2001r. k.13 akt KRUS Oddziału Regionalnego w W.). Ubezpieczona nie informowała Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Rolników o podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej, a także o formie w jakiej opodatkowana jest prowadzona przez nią działalność (okoliczność niesporna – akta ubezpieczeniowe KRUS , zeznania ubezpieczonej k.58v akt sprawy).

Od (...). ubezpieczona jest uprawniona do emerytury rolniczej (kopia decyzji z 12 listopada 2015r. o przyznaniu ubezpieczonej emerytury rolniczej – w aktach KRUS Placówki Terenowej w M.).

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie ubezpieczonej A. D. podlegało uwzględnieniu, choć nie do końca z przyczyn podniesionych w odwołaniu.

Zgodnie z art.6 ust.1 pkt 5 ustawy z 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2017r., poz.1778 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność. Z kolei w myśl art.12 ust.1 powyższej ustawy obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Zgodnie z art.13 pkt 4 ustawy systemowej osoba prowadząca pozarolniczą działalność podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności do dnia zaprzestania tej działalności, za wyjątkiem okresu zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej.

Wskazując na powyższe uregulowania należałoby stwierdzić, że organ rentowy zasadnie ustalił, że w spornym okresie A. D. jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu. Okoliczności sprawy nie pozwalają jednak na takie stwierdzenie, gdyż rozpatrując przedmiotową sprawę nie może poprzestać na regulacjach ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Analiza okoliczności sprawy prowadzi do wniosku, że kluczową kwestią - mającą wpływ na rozstrzygnięcie - jest fakt, że dacie rozpoczęcia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej ,tj. w dniu 1 marca 2000r. ubezpieczona, posiadająca status rolnika, podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników. Fakt podlegania przez ubezpieczoną w dacie rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczeniu społecznemu rolników każe ocenić sytuację ubezpieczoną w kontekście podlegania ubezpieczeniu społecznemu, w świetle przepisów ustawy z 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Ocena zaś dokonana w świetle uregulowań tej ostatniej ustawy prowadzi do wniosku, że w spornym okresie ubezpieczona jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność nie podlegała ubezpieczeniom społecznym na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a w dalszym ciągu ubezpieczeniu społecznemu rolników, któremu podlegała przed rozpoczęciem działalności gospodarczej. I tak, zgodnie z art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (dodanym na mocy nowelizacji tej ustawy od 1 stycznia 1997r. i w brzmieniu obowiązującym w chwili rozpoczęcia działalności gospodarczej przez ubezpieczoną) rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym podlega nadal temu ubezpieczeniu. Rolnik lub domownik może podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach. Z przedstawionych wyżej ustaleń Sądu wynika, że w dacie rozpoczęcia przez ubezpieczoną pozarolniczej działalności - 1 marca 2000r., podlegała ona ubezpieczeniu społecznemu rolników przez co najmniej rok (faktycznie znacznie dłużej gdyż od 1 lipca 1991r.). Oznacza to, że zgodnie z powyższą regulacją art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, rozpoczęcie przez ubezpieczoną pozarolniczej działalności gospodarczej nie skutkowało zmianą w sferze ubezpieczenia ,tj. nadal podlegała ona ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wskazać należy, że zgodnie z przedmiotową regulacją, ubezpieczona mogła złożyć oświadczenie wobec Zakładu lub Kasy, że z tytułu działalności pozarolniczej chce podlegać innemu ubezpieczeniu. Oświadczenia takiego jednak nie złożyła, a zatem nadal podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, dodać przy tym należy, że w/w regulacja nie nakładała na ubezpieczoną obowiązku zawiadomienia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, ani też Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o rozpoczęciu pozarolniczej działalności.

W dalszej kolejności zbadać należało, jaki wpływ na sytuację ubezpieczeniową A. D. miała nowelizacja przepisu art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wprowadzona ustawą z 2 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004r., poz.91, 873 ze zm.). I tak, na mocy tej nowelizacji, od 2 maja 2004r. art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników otrzymał brzmienie:

- w ust.1. Rolnik lub domownik, który podlega ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym,

- w ust.2. Rolnik lub domownik, o którym mowa w ust.1, podlega nadal ubezpieczeniu, jeżeli w terminie 14 dni od rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu tej działalności złoży Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia oraz udokumentuje spełnienie warunków opodatkowania tej działalności w formie zryczałtowanego podatku dochodowego w terminie 7 dni od dnia otrzymania dokumentu ustalającego przez organ podatkowy tę formę opodatkowania,
- w ust.3 powyższego uregulowania ustawodawca przewidział, że: Niezachowanie któregokolwiek z terminów, o których mowa w ust.2 jest równoznaczne z ustaniem ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik rozpoczął wykonywanie pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczął współpracę przy prowadzeniu tej działalności.

Przepisy kolejnych ustępów znowelizowanego art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników zawierają dalsze uszczegółowienie regulacji związanej z podleganiem ubezpieczeniu społecznemu rolników przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalnością gospodarczą. Analiza przytoczonych przepisów nie pozostawia jednak wątpliwości, że znowelizowany przepis art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników znajduje zastosowanie do osób, które pod rządami ten nowelizacji, a zatem poczynając od 2 maja 2004r. rozpoczęły prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej podlegając jednocześnie od co najmniej 3 lat ubezpieczeniu społecznemu rolników. Regulacja ta nie wpłynęła zatem na sytuację ubezpieczeniową A. D., podobnie jak kolejna nowelizacja art.5a obowiązująca 24 sierpnia 2005r. Zauważyć jednak należy, że w w/w ustawie z 2 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw, nowelizującej od 2 maja 2004r. przepis art.5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ustawodawca zawarł przepis art.5, zgodnie z którym Rolnik lub domownik, prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą lub współpracujący przy prowadzeniu tej działalności, podlegający ubezpieczeniu społecznemu rolników w dniu wejścia w życie ustawy (2 maja 2004r.), jest zobowiązany, w terminie do dnia 30 września 2004r. udokumentować Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, w jakiej formie jest opodatkowana prowadzona przez niego pozarolnicza działalność gospodarcza lub działalność, przy której jest osobą współpracującą, a w przypadku prowadzenia działalności w 2003r., udokumentować także wysokość należnego podatku za ten rok (ust.1). Rolnik lub domownik zostaje wyłączony z ubezpieczenia z końcem trzeciego kwartału 2004r., jeżeli z dokumentu, wymienionego w ust.1 wynika, że prowadzona przez niego pozarolnicza działalność gospodarcza lub działalność przy prowadzeniu której jest osobą współpracującą, jest opodatkowana na zasadach innych, niż określone w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym lub należny za ubiegły rok podatek przekroczył kwotę 2 528 złotych (ust.2). Niedostarczenie dokumentów, wymienionych w ust.1, powoduje ustanie ubezpieczenia z końcem trzeciego kwartału 2004r.

Z ustaleń Sądu, poczynionych na podstawie zeznań ubezpieczonej oraz w oparciu o analizę akt ubezpieczeniowych A. D. prowadzonych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wynika, że ubezpieczona (prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą opodatkowaną w formie ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych), w terminie do 30 września 2004r. nie udokumentowała formy opodatkowania prowadzonej działalności, a także nie złożyła w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego informacji o wysokości podatku należnego za 2003r. W świetle powyższego konieczne było ustalenie, czy niespełnienie przez ubezpieczoną warunków określonych w w/w art.5 ust.1 ustawy nowelizującej ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników z 2 kwietnia 2004r. skutkowało ustaniem ubezpieczenia rolniczego A. D. z końcem trzeciego kwartału 2004r., jak stanowił ust.3 tej regulacji. Analizując okoliczności sprawy Sąd doszedł do przekonania, że mimo niedopełnienia przez ubezpieczoną wymogów określonych w art.5 ust.1 ustawy nowelizującej z 2 kwietnia 2004r., nie doszło w stosunku do niej do ustania ubezpieczenia społecznego rolników. Należy zauważyć, że ustawodawca uzależnił dalsze trwanie ubezpieczenia społecznego rolników w przypadku osób od lat podlegających temu ubezpieczeniu i jednocześnie prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą od dopełnienia wymogów formalnych związanych z udokumentowaniem formy opodatkowania działalności gospodarczej, a przypadku gdy forma opodatkowania odbywa się na zasadach innych niż określone w przepisach o zryczałtowanym podatku dochodowym, od wysokości podatku należnego za 2003r. W ocenie Sądu, aby tak sformułowane wymogi, obwarowane ścisłym terminem i rygorem ustania ubezpieczenia mogły mieć wpływ dalsze istnienie lub ustanie ubezpieczenia społecznego rolników, konieczne jest (było) dopełnienie

przez organ rentowy obowiązku poinformowania ubezpieczonych o przesłankach warunkujących dalsze podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników i ciążących na nich w związku z tym obowiązkach. Zgodnie bowiem z 62 ust.1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników Kasa prowadzi działalność w zakresie informowania ubezpieczonych o prawach i obowiązkach wynikających z ustawy. Jak pokazuje analiza akt ubezpieczeniowych A. D., w przypadku ubezpieczonej organ rentowy nie dopełnił obowiązku poinformowania jej o obowiązkach wynikających z art.5 ustawy z 2 kwietnia 2004r. nowelizującej ustawę o ubezpieczeniu społecznym rolników i o skutkach niedopełnienia tych obowiązków w jakże istotnej sferze podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Jednocześnie, jak pokazuje imiennie zaadresowane pismo z 17 czerwca 2004r. (złożone na karcie 45 akt ubezpieczeniowych KRUS), organ rentowy dopełnił obowiązku informacyjnego w stosunku do męża ubezpieczonej B. D.. W tych okolicznościach ,tj. wobec niepoinformowania ubezpieczonej o w/w regulacjach, brak jest podstaw do stwierdzenia, że z dniem 30 września 2004r., a także w późniejszym okresie, ustało wobec A. D. ubezpieczenie społeczne rolników. Należy podkreślić, że w całym spornym okresie prowadzenia działalności pozarolniczej i jednocześnie znacznie wcześniejszej działalności rolniczej i podlegania z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu rolników, ubezpieczona systematycznie opłacała składki na to ubezpieczenie i z chwilą osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego ,tj. z dniem (...). nabyła prawo do emerytury rolniczej. Ponadto, jak wynika z zeznań ubezpieczonej, działalność gospodarcza, w tym z punktu widzenia dochodów, stanowiła dla ubezpieczonej zajęcie o charakterze ubocznym. Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 11 lipca 2017r. w sprawie III AUa 255/17 (Lex nr 2383389) wyraził przekonanie, że rygor ustania z mocy prawa rolniczego tytułu ubezpieczeń społecznych - po wielu latach opłacania składek - na zasadach i wymogach określonych przez zmodyfikowane warunki art.5a ustawy z 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, może prowadzić do zastosowania nieproporcjonalnie drastycznej sankcji w zestawieniu z niezawinionym uchybieniem. Sąd Okręgowy w pełni podziela powyższy pogląd. Reasumując stwierdzić należało, że w spornym okresie od 1 marca 2000r. do 1 lipca 2011r. z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej ubezpieczona nie podlegała obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W okresie tym, jak też w okresie poprzedzającym podlegała ona ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.477.14§2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej na rzecz ubezpieczonej z urzędu, Sąd orzekł na podstawie §15 ust.2 w związku z §4 ust.3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. z 2016r., poz.1714 ze zm.).